

Izhaja
1. in 15.
dan vsa-
cega me-
seca.

ZVON

Lepoznanski list.

Velja
za celo
leto 3 gl.
za tri
mesece
1 gl.

Leto I.

Na Dunaji 15. junija 1870.

List 12.

S a n j e.

(Konec.)

Nevesta rumenolása
V gosposko odélo
Oblečena bélo,
Ne trátí časa.
Od zláta lesketáje
In z vencem v laséh
Rokó mladeniču daje,
Zletí po tleh.
Nje ženin, omótno z njo se vertèč,
Ognjeno jo k sebi pritiska,
Veselje dehtèč,
Da seroe v persih mu vriska.

Za mizo mlajša sestra sedí,
Utíhne jej zgovorni glas;
Na ženínu táncem visoke rastí,
Kodrávih lás
Možé sloní,
Pozábljena vsa vanj,
Kot v ráji čaróbnih sanj.
Okolo vratú ga z dásno okléne,
In blizu cvetoča usta primakne,
Da z njimi lica se dotakne;
Levíco v góste kodre mu dene,
In górkó dahne skrivno besedo
V njegovo sréčno uhó,
Da vsega veselje prešíné,
Ter naglo a zopet mehko
V radóstnih plesáčev sredo
Objétega vrine.

Oprime ga slástno,
Da sápo odvzáme
In krí mu raznámo;
V plaménu jej žarnem
Okó zagorí,
Oberne se strástno,
V vertéži viharnem
Viharno letí.

A kakor je naglo plesála,
Takó je na naglem obstala.

V sestró zasukne pógled ném
In lice od plesa žehtéče,
Namígne, pokaže jej perstan zlat,
Ki pórok zakónske je sreče;
Vsi štírje iz plesa víjó se poté,
Bližáje se pragu stranskih vrat.

V tem hipu se mož od mize dvigne,
Do stropa vstane,
In z róko migne;
A z mesta se ne gane.
Veselo društvo ga zapazi
Sè strahom na obrázi.
Vsa godba vtíhne
Z molčanjem gróba;
Medléti svéče temnéje začnó
V kervavem žári;
Plesačem nóge oterpnó —

Povsed je nema tesnoba:
Nobeno teló ne dihne,
Nobeno sercé ne vdari;
Plahé oči
Srepó na éno mesto zró,
Kjer ta podoba
Ogrozno stermí.

Neveste mlajše ženin z róko levo
Pritisne blédo k sebi devo,
Ki vsa trepetá;
Do praga stopi derzán,
Tam terdno dlan

Pogumen in plah na zápor dne,
In duri tajno-sládkih željá
Molčé odklepa,
Ko ona, poželjívo-lepa,
Na persih mu od groze véne.

V prizoru tem presune me čutilo
Neizrečénega terpénja,
Kot da bi zopet živo serce v meni bílo,
Presunejo pekóče me željé
In vsa brezupnost hrepenénja,
In vse strašno gorje,
Kar ga je v dnu peklá, verhú zemljé.

A zdajci je pesem krepká zadonéla,
Petelin zapél je veselo-glasán,
Prisíjnal na okno preblačeni dan,
Prikazen je svátov in godcev skopnéla.

A. Z. — *F. L. L.*

Zorin.

XII.

Prijatelj Zorinu.

Ne boj se, ne bodem te tolažil. Ženske se tolažijo in otroci. Terpečemu moškemu sercu je tolažba, kar je kaplja vode razbeljenemu železu. Malo se pokadí, kamor je kanila, potem nij sledú za njó. Tolažil te ne bodem, kakor te nijsem svaril. Poznam tvoje serce, kakor bi ga na dlani nosil, vedel sem kaj mora priti, prej ali pozneje — zastonj vse svarjenje!

Vendar pa moram resno besedo s tabo govoriti; stóri potem, kar se ti zdi. Pravico imam govoriti, dal si mi jo sam, morebiti tudi dolžnost. Izkusil sem mnogo na sveti; nijsem več mlad, toda postarale so me bolj izkušnje, nego leta. Več ne igram v tragokomediji, ki jo imenujemo življenje, zdaj sem samo gledalec, nem, a ne brezčuten gledalec!

Imenoval si me prijatelja. Prijatelj je tebi, kakor meni, sicer mnogokrat oskrunjeno, vendar vedno sveto ime. Prijateljstvo daje pravice, pa tudi dolžnosti. Tako je zdaj moja dolžnost, da na ravnost s teboj govorim.

Prijatelj, ti si samopridnež! Vem, kaj ti gre po glavi, če tudi mi nijsi povedal, kaj namerjaš; zato ti pravim na ravnost, ti si samopridnež in pa — strahljivec! Gerdo ime eno in drugo, a zaslužno.

Življenje se tebi ne zdi posebno velika dobrota. Niti meni ne. Človeku ga nij ravno potreba, lahko bi bil brez njega prebil, in velika nesreča bi ne bila, ako bi ne bil nikoli noben človek solnca zagledal. Ker smo pa že enkrat prišli, če tudi brez svoje volje, na svet, nam je skerbeti, to je edino pametno, da izhajamo tako dobro, kakor je mogoče.

Kaj loči človeka od živali? Kaj je ideja človeštva? Žival, veržena v življenje, kakor mi, hrani in brani se, kakor se mora in more, vsaka zase; dobro je njej, kar njej koristi; kar je zunaj nje, to ji je tuje, sovražno, narava in žival, v večni vojski živi z vsem, kar se giblje, kar ji prostor in hrano krati. Pravico ima, kedor ima moč, sme se, kar se more. Žival ne misli, kako se godi drugi živali; mirna zadovoljna, srečna je samo, če je zadostila svojim potrebam. Tako žival.

Kaj pa človek? — V čem seloči od živali, če misli in dela, kakor ona? Človek ne vidi samo sebe na sveti; brat mu je, kedor nosi njegovo podobo. Vesel ne more biti sam, če vidi brata terpeti. Vé, da, če njemu pomaga, sebi pomaga. Posameznik je ud velike družine, zvezane v sreči in nesreči. Zanja živeti, zanja terpeti, njej ako treba, svojo srečo žrtvovati, to si šteje v dolžnost. Kedor ne misli tako, ta nij vreden človeškega imena.

Zakaj ti vse to pravim? Ali ti hočem s tem kaj novega povedati? Stare, znane stvari ti ponavljam. Kedo je s toliko navdušenostjo, s tako gorečo zgovornostjo učil ta nauk, kakor ravno ti? Kedo je globokeje čutil v svojem serci gorje, v katerem zdihuje vesoljno človeštvo? Kedo tako zaničljivo, s tako sveto jezo govoril proti samopridnosti, ki le sebe vidi, zase skerbi?

S kakim veseljem sem te slišal tako govoriti, s kakim upanjem sem gledal ta blagi, mladostni ogenj, ki je ogreval in vnemal serca poslušalcev! Dejalsem: Kader pride njegov čas, ta bode delal v pismu in govoru na prid domovini, človeštvu; kar si ti želel a nemogel, to vse stori v obili meri on!

Vse to je minolo. V svoji nesreči nij ti več mari, kaj se godi okrog tebe. Ali nij to samopridnost? — Svojih nemaš več, za katere bi ti bilo skerbeti. Dobro! Ali si za to že prost? Kaj si storil do zdaj za človeštvo, za domovino? Iz sveta hočeš iti, kakor dolžnik, predno je plačal svoje dolgove? Ali morebiti nemaš dolžnostij! Hočeš tako zatajiti vso svojo preteklost? Je li to moštvo! Stvar vreči od sebe, katera ti nema nobene vrednosti, iznebiti se neprijetnega bremena, katera dalje nositi nemaš volje, — ali je to junaštvo?

Glej, dva sta šla po tem poti pred tabo, blagi duši, tvoja prijateljca in moja, za njima nij sledú, in kaj sta obetala! Hočeš iti za njima? O junaki! Kader pride bojna ura, orožje od sebe, pa urno v beg! Kedo pa naj se bori? O ko bi imel kaj močí do tebe, zarotil bi te za vse, kar ti je bilo nekđaj sveto! Glej, našo ubogo domovino, pa zdaj ti nij več v mislih; ko bi se je še spominjal, ko bi ti teléla še iskrica tistega ognja, ki ti je nekđaj zanja gorel v serci, ujunačil bi se in pozabljivši svoje bolečine, živel bi zanja.

Kako si ti poznal njene potrebe, kako globoko si čutil njene bolečine, kako si hrepenel pomagati ji, posvetiti ji vsaj vse svoje moči!

O sanjal sem lepe sanje, in središče teh sanj si bil ti — zdaj smem govoriti — sanjal sem, da bodeš ti nam mož, ki ga potrebujemo, kateri vidèč, da je ljudstvo lačno, ne boče dajal kamena onim, kateri kruha prosijo; ki bode kazal z besedo in dejanjem svojim bratom pot, po katerem se bodo bližali bolj in bolj dušnemu in telesnemu blagostanju. Resnice nam je treba in bratovske ljubezni. Kedo je gorel za resnico, kakor ti? Kedo je ljubil svoje brate z vsem svojim srcem, kakor ti? In zdaj je vse to minolo!

Pa kaj bi govoril! Morda pričakuješ, da zdaj ti začnem še mečiti serce, kakor ženske, s tem, da se spomni tudi mene, najinega prijateljstva, ne puščáje me samega na sveti? Ne boj se, nič tega! Mož možu tako ne govori. Pojdi in stori česar ne moreš pustiti!

In vendar, strašno mi je misliti, da bode to polno, bogato serce morebiti skoraj jed gladnim červom! Ne smem in ne morem misliti, da vse te visoke misli, vsi ti globoki čuti se izgubé in poginejo za zmirom brez sadú, brez sledú za sabo.

Govoril sem ter storil svojo dolžnost, več ne morem. Vse drugo je v tvoji moči.

Dobil sem pismo od Eveline. Preprosti otrok me prosi, naj pridem in te potolažim, kakor se tolaži dete, ki je palo, in se v čelo pobilo! In vendar me je čudno genilo otročje pismo. Pošljem ti ga, da ga prebereš; morebiti imajo večjo moč do tebe nedolžne otročje besede, nego gorke prijateljve prošnje!

Zorin prijatelju.

Kako težko sem prej pričakoval tvojih pisem! S kakim veseljem sem čital ter zvesto v serci hranil vsako tvojo besedo! In zdaj? Besedo čitam za besedo, znan mi je njih pomen, ali komaj umejem, kako se vežejo. Znan glas mi iz tvojega pisma bije na uho, ali ne budi mi, kakor nekdanj, v serci sorodnega odméva. V mojem serci je vse mrtvo!

O prijatelj, kako žalostno se motiš o mojem stanu! Spominjaš me nekdanjih dnij, oživljaš mi nekdanje misli in čute! Kaj pomaga? Kedo mi vèrne nekdanjo moč? Megleno zagrinjalo mi krije vse, kar je za mano. Poterte so mi dušne in telesne moči. Kako češ vladati in voditi ladijo, ko ti je nevihta zdrobila kermilo! Druzega ne vem, nego da sem truden in pokoja želján — pokoja, kjer nič ne čuti ni duh ni telo, kjer mi prestane utripati nemirno, trudno serce.

Sinoči sem bil na pokopališči »Père Lachaise.« Bil je lep, tih večer. V daljavi samo se je razlegal mestni hrup. Znano ti je, da nij kraja na sveti, kjer bi bilo na tako majhenem prostori zbranih toliko slavnih mož vseh časov in krajev — pod zemljo. Kamor pogledaš, sijajna imena na sijajnih spomenikih. Pod njimi uživajo sad svojega truda možje, ki so živeli in terpeli, delali in se trudili človeštvu na korist. Ta

je razsvetljeval z lučjo svojega uma ter razkrival najglobokejše, najtemnejše skrivnosti; ta je pel iz dna svojega serca nesmertne pesmi, katere bodo ogrevale in navduševale pozne rodove. Kaj je njih plačilo? Kaj so dosegli záse vsem svójim trudom? Slava, — prazno ime! Kak razloček je zdaj med njim, katerega ime je zapisalo z neizbrisnimi čerkami v zlate bukve hvaležno človeštvo, in med njim, katerega grob je pozabljen, brez imena, brez spomina? Dosegli so, kar je zadnji namen vsega bitja in gibanja na sveti — pokoj!

Čemu vse življenje in gibanje, čemu terpljenje in solze, če je tak njih namen in konec!

Pri kraji pokopališča zagledam na grobu brez spomenika klečati žalujočo žensko podobo. Ko se ji približam, vidim ubožno oblečeno dekle, vse objokano. Ne gane se o mojem prihodu; saj njene misli zdaj niso nad zemljo. Nijsem je mogel vprašati, po kom žaluje. Čemu tudi? Slišal bi bil pač, da ji tu počiva oče ali mati, njena edina podpora, da zdaj nema sirota nikoga na sveti. O da človek še na pokopališči ne najde mirú! Pojdi, kamor hočeš, povsod te spremlja, kakor senca, človeško terpljenje. Neumirjen, nepotolažen grem tiho domú. —

Evelina je res dobro dete. Kaj si prizadeva sirota, da bi mi za sólo trenutje čelo razvedrila! Kako je srečna, samo če me tako daleč pripravi, da se ji malo nasmehnem.

Serčno hvalo, dragi moj, edini prijatelj na sveti, za tvojo ljubezni polno skerb, ki mi glasno govori iz vsake besede tvojega pisma! O da ti je ne morem poverniti, kakor bi rad! Imej poterpljenje z menoj. Obljubiti ničesar ne morem; sam čakam, križem roke deržéč, kaj mi prinese prihodnja ura. —

Dela Zorinu.

Ozdravéla sem. Vsaj terdijo vsi, da sem zdrava, oče, Julijeta, mati Vernier in tudi zdravnik, in ta mora vedeti. Vidiyo me jesti in hoditi, ludi lica, pravijo, da se mi zopet rudé; kaj hočejo več? Meni sicer nij zdravo pri serci, a nečem jim kaliti veselja. Zopet se z Julijeto spreham po verti, zopet obiskujem ljubljene kraje. Vse je, kakor je bilo, in vendar vse izpremenjeno. Zdi se mi, kakor bi mi bilo vse z neko tenko meglo prepreženo.

Ali bi mi ne bilo bolje, ako bi v hladni zemlji počivala? Milan, Milan! brez tebe nij zdravja; brez tebe nij življenja! Silim se upati, rada bi se pregovorila, nij mi mogoče. Notranji glas mi govori, da meni nij upanja. Milan, ti si moje upanje, in ti si daleč od mene, ti ne bodeš nikdar moj!

Kakor lepa, sladka podoba v sanjah, tako si se mi prikazal, tako si mi izginil izpred očíj. O da niji mogel ostati samo še malo, malo časa pri meni! Saj niso prederzne moje želje. Da bi bila samo še nekoliko dnuj mogla s tabo živeti, srečna bi bila in zadovoljna vse svoje ostale dni! Mogla bi reči potem: živela sem in ljubila, kaj hočem še?

Saj ti nijsem še mogla reči iz óčij v óči: ljubim te, in iz tvojih ust nijsem slišala te sladke besede.

O mili moj prijatelj! Ti ne veš, nikdar mi nisi bil iz spomina. Vse moje misli so se vertéle o tebi. Ti si mi bil v zvezi z vsem, kar je lepega in blazega. Po dnevi sem mislila nate, z Julijeto sem govorila o tebi; v sanjah sem te gledala, in kakor v srečnih, otročjih letih s teboj govorila po noči. Sladko upanje mi je vedno božalo serce, da te bodem videla še enkrat!

Prišel si, in s tabo mi je prišlo novo življenje. O kako sem bila srečna! In prišlo je tisto trenotje — sladka groza me spreléta, ko se ga spominjam, — prišlo mi je tisto blaženo trenotje, najlepše, najslajše tronotje mojega življenja, ali se ga spominjaš tudi ti? ko sva se pogledala po dolzem molčanji, ko so nama v solzah govorile oči, kar sta čutili najini serci! Najini serci, pravim, ali se motim morda, ali nisi čutil v tistem trenotji tudi ti, kar sem čutila jaz? O pusti, ne jemlji mi sladke vere, da sem te uméla, da me ljubiš tudi ti! —

Milan, eno željo še imam, edino, zadnjo željo na tem sveti. Ali ti jo smem izreči, kaj porečeš, ko jo začuješ? Vem, kaj si obljubil pred svojim odhodom mojemu očetu. Sveta je možu beseda, vem. In vendar, Milan! ako bi šlo tu za življenje, ali nij pomoči? Jaz ne vem soditi, kaj je prav, in zdaj celó ne. Pri meni sodi samo serce, in serce mi pravi, da najostrejši sodnik bi te ne obsodil, tudi moj oče ne — če — prideš nazaj, samo za eno uro, za eno trenotje, ne več, da te vidim še enkrat, da ti podám roko v slovó. Slišiš, roko v slovó. Glej, prijatelji si podajejo roko v slovó pri ločitvi. Ti si mi jo pozabil dati, ko si se ločil na veke od mene. Kakor blisk si šel. Stala sem in gledala, ko si odhajal; nijsi se ozerl za sabo. Kako je derčal voz, ki je nosil mojo srečo, moje življenje! V enem trenotji mi je izginil, in tema se mi je storila pred očmi! —

Milan! če ti je mogoče, usliši zadnjo prošnjo svoje nesrečne Dele; glej, na kolenih te prosim, stori mi to milost! Pridi, ne boj se! In če te vidi ves svet, saj imaš pravico do mene, ti edini imaš pravico do mene, pred bogom in pred ljudmi, ti moj prijatelj, moj ženin, moje vse!

Dela.

Boris Mirán.

T i e i

O toži, toži, tica drobna!
Kakó bi milo ne tožila?
Nevsmiljeno ti je razbila
Dom in družino roka zlobna.

Jaz s tvojo tožbo svojo strinjam,
Ker gledal tvojo tiho srečo,
Ljubezen gledal sem skerbečo,
Ki tožen zdaj se je spominjam.

Nesrečna ti nemila roka,
 In ti, kdor koli to si storil!
 Ker si nedolžni rod umoril,
 Ti pestoval ne boš otroka.

Sladkó smehljalo se cvetoče
 Ne bo ti dete; mehka lica
 Ne bo ti bóžala ročica,
 Nihčè ne bo te klical: oče!

Le toži, toži, tica drobna!
 Kakó bi mlo ne tožila!
 Dom in družino ti razbila
 Človeška roka je hudobna! —

Boris Mirán.

Obrazi iz narave.

Lipa.

Kako bi dežela lepa bila — brez rastlinja? Res, da tudi ozračje in vremeje, gorovje in povodje naravi podeljujejo obraz, ter da te stvari že same ob sebi utegnejo jako določilne biti: kraška goličav, sterleč grintovec, peneč slap — morejo veličastno težiti na dušo, pustinja, puščava obujati vzvišeno grozo; ali kaj je to dušno sterčenje ob onem míru, ki tako sladko veje iz prijaznega zelenja in tihega cvetenja rastlin? — Gotovo, da dežela še le po živem rastlinji dobiva pravo doveršeno lepoto.

Posebno značajno se odlikuje drevje. Gozd, to izvoljeno zatišje pripovedkam in basnim, slavil se je že od nekedaj v pesmih, v senčno samoto njegovo je romantiki še denes prijazna steza, in samotnemu pre-mišljevanju vedno še mlo pribežališče.

Ali tudi posamezno drevo je podoba — živa in pomenljiva. Bezeg poleg hiše, lipa pri studenci, breza na bregu, — ali niso, ki nekako povišujejo, ki poetično posvečujejo te kraje? Ali tudi brez tega nanošaja na obližje skoraj sleherno drevo dobiva po razvoji verha in vejevja vsaj eno samovlastno, značajno podobo, da se mu na količkaj pozorni pogled že vidi, da je neka misel, nekaka čnt izražena v njem. Da vila ali katero drugo božanstvo spava v drevesi, rekali so pač davni predniki naši.

Približati pa drevo človeškemu sercu, to je teže nego katero žival; ker ta stopi že živa pred nas, onemu pa se mora poprej tako rekoč še le navdihniti življenje. Morda torej to najuspešnejše poskusimo z lipo, ki je slovenskim bralcem izmed vseh dreves brez dvoma sploh že najbližja.

Glej, žensko rahla in možato krepka, nežna in ljubeznjiva pa močna in veličastna stoji lipa, najkrasnejša izmed vseh naših dreves! Koren jo neomahljivo veže na zemljo, verh pa željno poseza kvišku. Mogočno deblo se kmalu vsestranski razcopi na obilo vej, teh vsaka na goste mladike, te na nežno berstje: vès ta razplet pak mirno, polagoma

upogiban, in lično, kroglato, na vse strani enako obširno obrisan, hrepni le samo proti vzajemnemu, verhnemu višku, ter tako zaveršeno zložen strinja košato celoto, katera je lepa tudi še brez polétnih krasot. Ali koliko je krasnejša, ko jopomladansko solnce oblije sè svojimi toplimi žarki, ko s tisočernega listja in cvetja prijazno življenje dihjá! Tù gori potlej vesela pénica žgoli, tù gori pridne bečele šumé, pasasti čmerlji brenčé, zalo lisani metulji kriljajo in brez števila družih drobnih živalec v živahnem kolobaru, da vse le roji in migljá! Vse pije in serka iz teh dišečih nedrij medeno roso; pa še človeka tako dobrodejno blaži v persi, kedar duha tiste prijetne dišave, ki lijó doli s te tako veličastne, tako ljubeznjive palače, na kateri je vsako peresce serček zelen!

Nij čudo tedaj, da je človek od nekedaj imel pozorno oko za tako drevo, zlasti pa, dokler se svoji prvotni naravnosti še nij bil tako zeló izneveril; ko mu je še naravi v deviškem naročji najboljše ugajalo, in mu je že sam pogled va-njo budil misel, da iz tega tako čudovito-krasnega stvarjenja veje pač duh najvišjega bitja. Ko je torej v mračnem verhovji košate lipé čul skrivnostno šumeti, slutil je pač, da kako božanstvo gori prebiva. Od tod mu je lipa bila čestito drevo, da je njemu na deblo pripénjal podobe najimenitnejših duhov, pred katere je pobožno poklekaval. Po Slovenském se še zdaj po gostem nahajajo božja razpétja po deblih količkaj znatnejših lip, ker poročevalci kerščanstva so pač laže izpremenjavali češčénja predmet nego dotične običaje.

Če prav pa tudi stari poganski Nemci, ko so tudi pod drevesi in najrajši po gozdih čestili svoje bogove, brez dvoma nijso košate lipé prezirali, in če tudi je njih prvotnim, narodnim poezijam lipa priljubljen predmet; gotovo je vendar, da kot izvoljeno drevo za simbol narodnosti ima ravno lipa slovanska najširéjši in najznáčajnejši pomen. Mogočno deblo, krepke veje in tista prikupljiva mehkota, katera jej že po imenu sploh velja, (lipa, tilia, linde) in kakoršna se razodeva iz vsega nje lica: ali enako mogočno drevo z raznimi svojimi razrastki, katerim vsem je tudi isto rahločutje prirojeno, ali to nij velikanski narod slovanski? Vesoljni razvoj iz enega debela se močno narazen širi, pa spet po neki vdihneni sili samó kvišku hrepeneč verhove posezapozdruženji: — tako razna slovanska plemena po zlogi in vzajemnosti!

Lipa pri nas raste redko v gozdih; popustivši samoto séli se rada za človekom, da tako blizu njega, če ne tik njegovega prebivališča, razpenja svoje košato krilo. Da, prijazna mati narava pošilja lipo celó v sijajnost kraljevih mest, pobožno pozdravljat človeka!

Vendar ondi lipa nikakor nij na svojem pravem mestu domá!

Lipa na sredi vasi, tù je njen izvoljeni kraj, tù je tisto idilično drevo, ki se v hladni senci njegovi tako prijetno razvija vaško življenje. Na tratini pod lipo se igra ljuba mladost in se raduje. Tropa dečákov, ki bije kozo, ali bije svinjko; gruča deklic in fantičev, ki sedeč okolo v tla zasajene rogovilke nebeškajo, še drugjé pa slepe miši lové. Nekatera deklica pa tudi na travniku nabrano kito cvetja ali spleten venček prinese tu-sém, da ga posvetí znamenju na lipovem deblu, ko se spodaj togotna paglavca uháta ter si rujeta lasé in srajco izza hlač. Bog vé,

kaj jima je prišlo navskriž in narobe? Pod lipo na sredi vasi, — da je gornjim in spodnjim končanom enako hodá! — sklicuje župan svoje sosesčane, da možuje ž njimi o raznih srenjskih potrebščinah. Pod lipo puščoben berač soparni dan po poldne odloži težko malho, leno poléže po tleh, tehta božje darove, napali pipo tobaka ter iz hladne sence sladko gleda na polje, kjer ratarju in žnjicam vroči pot zaliva razbeljeni obraz. In ko v poznih urah že vsemirno počiva po tihi vasi, in samo tam daleč kje še zalaje kak pès, pod vaško lipo je vedno še živo. Vesela kopica fantov namreč, ki vasujejo, bedí tamkaj, trudne ude po vseh tleh raztegnene, — pa vendar z zdravim in radostnim srcem pozavriškavajo, popevajo „katero domačo“:

Mi smo mi, Ko pridemo mí,
Fantje mladí, Pa potečete ví!

Pripovedujejo si, ob katerem oknu se pač v vasi najdalje ter najprijetneje sloni itd., dokler bleda luna izza gore posveti vsacemu svoj pot, (katerega sicer ravno tako dobro že znajo) ker

Od lípice sred' vasi
Do hrama steza derží,
K' je Janez jo vgladil
K' se Mícke je navadil!

Lipa pri studenci, pod katero se težka goved in skokonoga drobnica na koritu napaja, kjer si rudeča in polnolična dekleta v rokavih zavihanih, v belih zastórih šepetajo o svojih in drugih skrivnostih, o izvoljenih fantih, kateri katero rajši ima, kateri katero poprej srečno popelje pred oltar!

Lipa na ravnem polji! Kakor mila čuvajka, gleda in razteza svoje braneče veje na vse strani preko poljskih sadežev. Tù pod njo v senci se kosci, žnjice krepčajo, počiva in oddehuje si onemogel potnik; pod nje gosto krilo pribeži poljedelec, iskat si zavetja o plohi, in še celó tica, ki mimo prileti po zraku, počíje verhu nje in se prosto okolo sebe ozre, predno odleti.

Lipa pred vežo, kjer ljubeča mamica zvečer sinčku v naročji izbira zvezdo na nebesi, kjer nam je živa spomenca naših presrečnih lét in mila posrednica med nekedanjimi dnevi in zdanjimi. Saj tukaj pred pragom v pričo nje se je razvijala naša mladost, ž njo so se posestrile naše perve misli, morebiti tudi najljubše, da nam še zdaj, kedar jo vidimo spet, drami tista skrivna sladka čutila nekedanja.

Lipa na griči, kjer pastirji vriskajo, lipa v dolu, kjer piščalke piskajo, lipa na dvoru graščinskem, pod katero graščak, sedeč pri rumenem vinci, tovarišem pripoveduje o slavi svojih davnih pradedov; ali pa lipa „tam v dišečim gaji,“ ki v nje košatem vejevji slavec prepeva, ki pesnika „s cvetjem posiplje,“ ali ki pod njo mlada, zalo cvetoča devica tako sladko sanja v svojem dražem ljubljenci, ki je takrat, takrat vrezal nje milo ime v deblo: — povsod je košata lipa tisto ljubo, poetično drevo, ki nekako povišuje in posvečuje dotična mesta, in s katerega — pa kjerkoli — tako prijazno diše narodna pesem: „Stojí, stojí tam lipica!“

S l o v ó.

Pri beli cesti pod goró
Lesén je križec stal;
Sinoči tamkaj sem slovó
Od ljubice jemál.

Tam gori lipe tri stojé,
Pod njimi vir šumí;
Glej, tam se reveži rodé,
Glej, tam moj rod živí.

Kaj boš, kaj boš jokala se?
Saj veš, da moram preč;
Glej, to nepremenljivo je,
Ne bo nazaj me več.

In ti ne veš, kakó gorjé
Vpogíblje mu glavó;
In ti ne veš, kakó grenké
Solzice tam tekó.

Nikar, nikar ne povprašuj,
Kaj žene me naprej;
Nikar, nikar ne preiskuj,
V planinski raj poglej!

Zato nikar ne povprašuj,
Kaj žene me naprej;
Zato nikar ne prejokuj,
Planinski raj poglej!

Janko.

Klasične podobe.

III. Pri Kritonu.

Ko tako me je le dalje gnalo,
V tihem gojzdu noga obstoji —

Prej te je tako dalje podilo, a zdaj hipoma obstojiš! Čemú? Kaj se ti je zgodilo? Ali si kaj tacega zagledal? Človek misli, da zve v prihodnjih verzih — pa zastoj pričakuje.

Urno biti je serce nehalo,
V žilah se umirila je kri.

To je velika, imenitna, nagla izprememba! Kaj je njen uzrok? Tudi ta mora biti imeniten. Zakaj ga ne poveš? Saj si dovolj gostobeseden, kjer bi ne bilo treba! Sama tihota te vendar nij mogla tako prijeti.

Na nebo oziram se visoko,
Spehan serčno si miru želim.

Zakaj se na nebo oziraš? Morebiti, če pojde dež? A v gojzdu je malo neba videti. Spehan človek se ne ozira na nebo, nego kam bi légel.

Trudno glavo naslonim na roko,
V tihem miru brez skerbi zaspim.

Kako? Ali si stojé zaspal?

Pol. Stojé! Kaj se ne ume semo ob sebi, da človek léže ali sede, ako hoče zaspati? Kaj se mora to tudi povedati?

Dij. Gotovo, kjer se drugo tako na tanko popisuje, gotovo! A zmirom: „mirno“ štirikrat zaporedoma.

Čul v daljavi petje sem premilo,
Tak lepo, ko nikdar še poprej.

To je lepo in krepko rečeno! Zakaj na ravnost ne povéš: „tako lepo, da je bilo kaj!“

Ganjeno serce se je zbudilo,
Noga silila me je naprej.

Že zopet noga! Poprej noga obstojí,“ tukaj „noga sili naprej;“ pozneje zopet: „noga vleče me naprej.“ — Samo za tabo noga hodi. — Noga te trikrat ne najde v eni kratki pesemci! To je preveč nog!

Urno glasu hitel sem nasproti,

Že zopet: „urno hitel!“

Prišel v krasen sem čarobni kraj,
V tihi in oddaljeni samoti
Vgledalo oko je čuden raj.

Zakaj malo ne popišeš tega čudnega raja? Čitatelj je zeló radoveden. Strune so močnejše se glasile,
In hitreje pesmi se verstile.

Kedo je na strune delal?

Pol. Saj pripovedujem précej pozneje:

Krasna pred menoj je deva stala.

Dij. Dobro! Ali kedo je pel? Tudi ona? A to je neverjetno! Saj praviš, da so se pesmi verstile, in še hitro verstile. To bi bilo vendar malo čudno, misliti si, da je ta „krasna deva“ v kratkem časi toliko pesmij za poredoma pela.

Kakoršne še vid'lo ni oko.

To je že spet: tako lepa, da nikoli tega! Zakaj malo ne poveš, káka je bila? Saj je morala vendar kaj posebnega imeti v svoji lepoti!

Liro miloglasno je držala,

Strune je prebiralá močno.

Zakaj močno, ko je lira bila miloglasna?

Ves zamaknen sem zdaj gledal vanjo.

Ta: „zdaj“ je samo zato, da se luknja v verzi zamaší.

Ker se prikupila je očém.

To je pa res čudovito poetično rečeno!

Bila krasna boginja je petja.

Kedo ti je povedal, da je boginja petja? Kaj je takrat delala v samotnem kraju? Ali se je morebiti vadila?

Pol. Saj pripovedujem pozneje:

Rod slovenski krepko je dramila,

Pela je, da pevci se zbudé.

Dij. Ali kje je bil ta slovenski rod? Saj si dejal, da je bil samotnen kraj, kjer nij bilo družega, nego boginja petja, in da potem prideš ti. Bilo je torej vaju dvoje. A zdaj začne mahoma slovenski rod dramiti in pevce buditi. Saj nikogar nij blizu! Kako si vendar to mislil? Povedi mi, prosim te!

Pol. Moj bog! Kako ste sitni! Saj to nij resnica, to je samo alegorija!

Dij. Dobro, umejem. Nego veš, tudi alegorija mora biti pametna. Poetu je situvacijo živo in jasno imeti pred očmi, a ne tavati semtertja, kakor bi se mu sanjalo. A tega ti nikakor ne umeješ.

Da zasvitala bi mlada zarja,
Še močnejše v strune glasne vdarja.

Zato, ker ona v strune vdarja, zasvita zarja? Kaj pa da! Pa: še močnejše v strune vdarja! To je kakor tista pesem:

David je na pljunko bil,
Da jo je razbil-bil-bil!

Pot. (v koti): O Dijónize, Dijónize, klithi mu!

Dij. Ti stari lisjak, tebi je pa zdaj tvoj Dijonizos na mislih, kaj pa da! — Pa pojdiva dalje:

Zbuja naj se zdaj povsod gibanje,
Naj glasov se budnih veseli.

Ta zdaj je samo zamašek za luknjo v verzih. „Naj glasov se budnih veseli.“ Kedo? — gibanje?

Neha naj nesrečno dolgo spanje,
K delanju naj vse se prebudi;
Sreča narodu bo posijala,
Tajal bo se mnogoletni led.
Dušno stezo sem mu pokazala,
Ga pripravila na pravi sled;
Zdaj odpadle so verige sužne,
Večnost je zakrila čase tužne.

Kako je to spet vse zméteno! Kako razne podobe zmešávaš! Zakaj pri eni ne ostaneš? V prvih dveh verzih je podoba spečega, ki se prebuja. Dobro! „Sreča narodu“ — to je podoba zime in pomladi. „Dušno stezo“ — podoba izgubljenega popotnika, ki se na pravi pot pripravlja. — „Zdaj odpadle so“ — to je napósled podoba sužnjega, ki se oprášča. Pet različnih podob v eni strofi; to je malo preveč! Komaj se čitatelj pri eni ustavi, da jo malo ogleda, že ga primeš ter dalje vlečeš. Reci slikarju, naj ti naslika to sceno, to bi bila lepa zmes! Multum, prijatelj, multum, non multa!

To slovenska je modrica pela,
Zadnji glas pojemal je labnó,
Urno pevši je od tod hitela.

Zakaj je pa tako urno od tod hitela? Zdaj, ko je ona odšla, pa nastopi drug pevec:

Za razevet in blagor domovine.

Ta strofa je do zadnjega verza tudi tako zmétena, kakor poprejšnja:

Tiha groza je serce navdala,
Začudenja sem zatrepetal.

Zakaj? Ali si se temu pevcu bolj čudil nego sami boginji petja?
Tema po daljavi je nastala,
Skerbno sem zavetja si iskal.

Tu te človek prav vidi, kako paziš okrog, kje bi kako luknjo našel, da bi se vanjo skril.

Ni poprejšnjega krasú več bilo,
Kar sem videl, vse je bilo preč.

To ti vsak rad verjame, ker je bila prej tema nastala. To je ravno tako, kakor bi dejal: glavo so mu odsekali in — nij dehnil več!

Prejšnje upanje se je skalilo.

Kákšno upanje si pa imel prej, saj nam nijsi nič povedal?

Nijsem revež vedel kaj storiti.

To je pravi Pindarov vzlet!

Dolgo čakal sem tako upljivo.

Prej si zavetja iskal pred nočjo, ker te je bilo strah, zdaj pa čakaš upljivo! Koga čakaš? Pa upljivo! Saj si ravno dejal, da se ti je bilo „upanje skalilo.“ — Zdaj pride tretji pevec na oder:

Pevala je struna od ljubezni,
Se glasila od škelečih ran,
Pravila (!), da se nesreči jezni
Težko, težko (!) človek stavi v bran.
To in drugo strunice so pele. —

Prej je pela ena sama struna, kakor Paganinijeva, zdaj so že strunice. Kako ljubo! Non plus ultra je pa konec te klasične karakteristike enega izmed največjih pesnikov: to in drugo strunice so pele!!

Zdramljen kviško sem ustal veselo.

„Kvišku sem ustal“ — kam pa drugam, če ne kvišku?

Sklenil terdno sem, da hočem peti,

Da vtolažim ranjeno serce.

Saj si ravno dejal, da si vesel vstal!

(Dalje.)

Literarni pogovori.

XI.

Lirična pesem je ustvarjena, da se poje; ta je njena lastnost. In če ne najde napeva, mora biti taka, da se sama poje, kakor govorimo. Zato mora biti verz lepoglasen. Kako so stari Gerki in Rimljani gledali na lepoto svojih verzov! V laškem jeziku je težko delati gerdoglasne. Večjo preglavico imajo že Francozi sè svojim jezikom. Zatorej tako zeló cenijo lepe verze. Nemški jezik nij posebno lepoglasen, tem teže se delajo v njem lepi verzi, tem bolj se čisla tist, kedor ga zna ukrotiti, ubrati, da prijetno poje.

V našem jeziku se dá lepo peti, gladki verzi delati, tudi zeló okorni in robati. Treba je pesniku nekoliko muzikalnega sluha. Meni se zdi, da se pri nas vse premalo gleda na lepoglasje. Lep, gladek verz res nij še vse, a mnogo! Brez lepega verza nij zares popolnem lepe pesmi. Bodi misel tem lepša, kaj pomaga, ko se človek spotika v čita-

nji, kakor bi se pobijal po slabem poti! Svetovati bi bilo pri nas vsacemu pesniku, naj se seznanj malo z italijansko poezijo — saj nemamo daleč na Laško! Tu je visoka šola lepoglasja, tu se ga je učil nemški Goethe, tu se ga je napil naš Preširen! Kaki so Goethejevi verzi, če jih primerjamo s Schillerjevimi! In kedo si more misliti, da bi bili Preširnovi verzi taki, ako bi ne bil imel Petrarke za učitelja? Velika sreča vsej naši poeziji, da se je naš prvi pesnik, stvarnik našega pesniškega jezika, obernal na ravnost k prvemu, čistemu viru jezikove lepote! Zakaj ga bolje ne posnemljemo?

Da je verz lepoglasen, ne sme biti terd. To je prvo. Terdost izvira največ iz nakopičenih soglasnikov. Samoglasnik je duša besdi; brez njega je beseda suha veja, mrtva stvar. Lepoglasen je jezik, v katerem se samoglasniki prijetno, v pravi razmeri versté sè soglasniki, kar vidimonajlepše vitalijanščini. Pri nas se je v novejših časih nekaka vojska napovedala soglasnikom. Če pojde tako dalje, dobodemo skoraj dovolj terd jezik. „Zvon“ ne spada med tiste, ki izpehujejo, kjer morejo, samoglasnik iz besede; rajši ga pritakne, kjer ga zahteva lepoglasje in ga ne brani jezikoslovstvo; uvérjen je namreč, da imamo dolžnost v knjigah lepšati, blažiti ljudski govor, a ne na róbe! —

Kaj dalje ovira lepoglasje, to najbolje pokažejo izgledi. Kako se vam n. pr. glasi ta verz:

Nezveste si sreče nič več ne želim?

Tudi tacih se je ogibati, kolikor moči:

Kar bil poprej nesrečno sem že zgubil,
Sem s strastjo večo zdaj na nji spet ljubil.

Pervi teh verzov ima še drugo napako, o kateri nam je tu govoriti. Namreč, da je verz lepoglasen, mora tudi prav merjen biti. Dolg zlog naj se ne stavi za kratkega in na róbe. „Že“ ima tu večji naglas, nego „sem.“ Če hočem torej iz teh dveh besed narediti trohej, moram ji postaviti na róbe: že sem.

Soper to pravilo se pri nas pogosto greši. Tu govorimo samo o „natisnenih“ poetih. Kako n. pr. je merjeno to:

Čuj, kaj se zglaša? kliče te rog?

Kedo bi tu perve tri besede čital daktilično: „čuj kaj se?“ Posebno se mora paziti v daktiličnih merah, da se ne rabijo dolgi zlogi za kratke, zlasti drugi zlog, ki mora biti zares kratek, n. pr. v verzi:

Kar vaš mi govor skerbno veleva.

Tu so perve tri besede slab daktil; bolje bi stalo: kar mi vaš govor itd.

Že celó nemogoče je, meriti tako, kar se vendar čita:

Sercá celi rane skeleče.

Tu je beseda: „céli“ pošten trohej, a rabljena za pirihij! Časi je samo treba malo prestaviti besede, in vse je bolje.

List za listom ná nji rumeni se, pada,
Ga odnaša mermrajoči glas.

Ná nji je slab trohej. Zakaj se nij pisalo:

List na nji za listom rumeni se, pada,

Mermrajoči ga odnaša glas?

Zakaj smo prestavili besede v družem verzi, to je lahko umeti. Nij namreč dobro začenjati pri nas verzov z brezglasnimi besedami.

Naš jezik si je ohranil lastnost velike cene, namreč sme besede, zlasti v poetičnem govoru, nekako svobodno staviti. Koliko je vredna taka prostost, čutijo najbolj francoski pesniki, ker je imajo tako malo. To se ve, da so tej svobodi tudi svoje meje. Malo preveč je vendar besede tako staviti:

K tebi v tihem mraku ki hiti.

Med napake in grehe soper lepoto spada še neka čudna spaka, ki pogostoma straši po naših pesmih, in zato smo se je nekako privadili. Ta gerdoba, do katere imam, ne tajim, neko posebno, morebiti premočno antipatijo, je — apostrof! Da ga ne morem terpeti, to je čisto naravno, ker sem prijatelj samoglasnikom, a on séda baš na njihovo mesto. Vsak poluglasnik, ki je sam na mestu polnega samoglasnika, mora se mu umekniti, kader ga je volja.

In tako jih je vse polno po pesmih, kakor rozin v dobri potici. Slaba primera, prevelika čast temu neprijetnemu gostu! Rajši bi ga primerjal sè sitno muho, ki človeka nadléguje med čitanjem in se ne dá odgnati. Muh ne strelja pameten človek. Tudi apostrofom ne bomo napovedovali smertne vojske. Samo to: posebna lepota, to nam pač vsak pritegne, apostrofi niso, a smertni greh tudi ne. Ogibljimo se jih torej, kjer in dokler se jih moremo; a če vidimo, da v svoji slabosti greši naš bližnji, ne kamnjajmo ga; poleg vsega tega utegne biti pošten človek.

Da se dadé pesmi pisati čisto brez tega pripomočka, temu imamo sijajni izgled, kakoršnega nema nobena nova literatura! Ta nova pri-kazen je zagledala lani na Dunaji beli dan. Šest in osemdeset pesmij a niti enega apostrofa! Čudno so gledali ljudje, ko so prišle te „pesmi“ na svitlo. Nijso vedeli, kaj bi z njimi začeli, v kateri predal bi jih vtek-nili! Kaj je hotel pisalec? Eni so dejali, da nema ideala, drugi, da je karikiral Heineja ali Preširna (!), tretji se je oglašil: to je poetična igrača; četerti: prazne fraze! Nikdo nij prišel pravemu namenu na sled. Moj prijatelj, ki je bil uganko med svet poslal, on se je smijal. „Zvo-novi“ čitatelji mi bodo morebiti hvalo vedeli, če jim podam ključ do te skrivnosti. Prepirali smo se nekedaj o naši poeziji. Nekedo terdi, da je pri naših poetih že skoraj več apostrofov nego samoglasnikov, drug za-verne, da se jih nij mogoče ogibati. Na to udari moj prijatelj Boris Mirán ob mizo ter izreče, da se dadé cele knjige pesmij spisati brez apostrofa. Ko so dejali vsi, da to nij še nikoli bilo niti ne bode, zaveže se, da hoče sam to storiti. Kakor je govoril, tako je storil. V kratkem časi je bila knjiga gotova. Imenovati jih je hotel: „pesmi brez apostrofa,“ in postaviti jim na čelo Juvenalov heksameter: si „natura negat, facit indignatio versus.“ Čitatelj se uči iz te zgodbe dveh stvarfj: prvič, kako čudno se časi pesmi delajo, drugič, da se pesmi dadé pisati — brez apostrofa!

Slovenski glasnik.

* „Pravnika Slovenskega“ št. 1. in 2. je 1. dan. t. m. prišla na svitlo v Ljubljani iz Milčeve tiskarne. Urednik dr. J. R. Razlag v tem izvrstno uredovanem listu, kateri je vreden, da se živo priporoča vsem uradnikom, svojem čitateljem podaja: 1. predgovor (spis. ured.), 2. slovenske prestave postav (spis. C.), 3. porota (spis. S.), 4. poročevalčev načert kazenske postave (spis.—m.—c.), 5. trgovinsko opravilo nij, ako kerčmarji kupujejo tudi velike množine mesa, 6. poštnina znižana, 7. prenos zemljišče in odpustek davščine, 8. pooblastilo, 9. oblika prisege, 10. lovška pravica se sme tudi po katastralnih srenjah v zakup dati, 11. kólek na zemljiško-i knjižnih izpiskih. — „Pravniku“ je cena 2 gold. do konca prvega leta.

* Že 1858. l. se je v Moskvi osnoval „slavjanski blagotvorniteljni komitet“, kateremu je namera povzdigati prosveto med zapadnimi in južnimi Slovani posebno ondi, kjer domače moči niso dovoljne. Lansko leto so bili društveni dohodki 9280 rubljev 8 kopejk. Od tega se je izdalo za društvene studente izmed južnih Slovanov t. j. za mladeniče, ki se učé na univerzi ali po drugih učnih in umélnih zavodih v Moskvi, 3304 rub. 50 kop. Stipendisti so največ Serbi in Bolgari. Odbor je dalje poslal med zapadne in južne Slovane na podporo šol in slovtva 2800 rubljev; v Prago za Husovo svečanost 1027 rubljev; v spomin J. Husa je tudi osnovana „vitlejemska“ stipendija po 200 rubljev vsako leto. Razen tega je razposlal odbor ruskih knjig zavodom in društvom, s katerimi je v zvezi. Odbor gre na roko tudi ónim mladim Slovanom, ki se želé učiti ruskega jezika.

* **Biskup Strossmayer** je nekaterim mladim pisateljem naročil pohervatiti iz češkega naučnega slovnika vse óne članke, kar se jih tiče Slovanov. Dr. Rački je prevzel kónéčno redakcijo te znamenite knjige, katere 1. zvezek po imenu „Slovjenin obče“, obseza joč državno in kulturnu zgodovino, statistiko in etnografijo vseh slovanskih narodov, v kratkem pri Hartmanu, v Zagrebu pride na svitlo.

F. L.

Našim čestitim bralcem in bralkam.

S to številko je „Zvon“ doveršil svoje prvo poluletje. V tem kratkem časi si je pridobil do 1100 naročnikov, med njimi nad polovico dijakov, in kar nas posebno veseli, tudi mnogo domoljubnih gospâ in gospodičin. Hvalo jim! To lepo število podpornikov nam pač sme biti porok, da hodimo po pravem poti, daje nam moči, da vedno krepko in neustrašeno napredujemo, kakor smo začeli, a naklada nam tudi dolžnost, truditi se z vsemi močmi, da se vredne izkažemo tako lepega zaupanja.

Listnica. Gosp. V. O e. c. kr. adj. v Sl. G. Poslali ste 8. dan t. m. najprvo 3 gold. naročnine na „Zvon“, ter peccji drugi dan še 2 gold. zopet „Zvonovemu lastniku, a povedali niste kam denemo ta 2 gold. Prosimo, da nam blagovolite oznaniti.